

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Historielärarnas Förening (HLF) översänder härmed en spontanremiss rörande SOU 2002:120
"Åtta vägar till kunskap – ny struktur för gymnasieskolan.

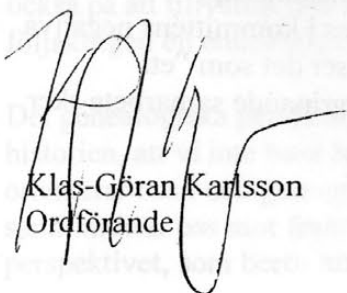
Sammanfattning

Styrelsen för HLF har valt att fokusera på de bitar i kommitténs förslag som berör historieundervisningen. Vi vill särskilt framföra våra tacksamma synpunkter på utformningen av det föreslagna kärnämnet historia, men även peka på den föreliggande risken för en halvering av historieundervisningen för vissa elever. Vi tycker oss också ha goda argument för en kärnämneskurs på 100 poäng. Då historieämnet föreslås bli ett kärnämne, har vi även kort framfört några synpunkter på den problematik ett kärnämne för med sig, då alla gymnasieskolans elever förväntas läsa samma kurs. Historieämnets förhållande till andra ämnen behandlas av kommittén. Vi instämmer i kommitténs slutsatser att ämnesövergripande samarbete bäst sker mellan självständiga ämnen. Kommittén gör ett försök att sammanfatta det nya kärnämnets karaktär och innehåll. Vi ser denna sammanfattning som något begränsad och föreslår en mer generös motivering och innehållsbeskrivning för ämnet historia. Vi hoppas vidare att ämnet kulturhistoria inte avskaffas som ett obligatoriskt ämne på vissa studieinriktningar.

Avskaffandet av det individuella programmet och slopandet av kravet på godkänt betyg i svenska, matematik och engelska från grundskolan påverkar förutsättningarna för att bedriva historieundervisning och kommenteras därför av oss. Vi har även kort framfört synpunkter på den föreslagna gymnasieexamen, som vi inte ser som tillräcklig för att bli internationellt accepterad, vilket skulle försvåra det internationella studentutbytet.

Lund den 10 juni 2003

För Historielärarnas Förening

Klas-Göran Karlsson
Ordförande

Historia som kärnämne

Styrelsen för Historielärarnas Förening gläder sig över att historia gjorts till kärnämne. Detta positiva steg kommer att få stora konsekvenser, inte bara för en ökad historiemedvetenhet och allmänbildning. Det kommer även på sikt att få andra positiva effekter på skolarbetet och undervisningen och berika kulturklimatet i Sverige. Med tillfredsställelse noterar vi att det stora historieintresse som sedan länge rått i det svenska samhället har kommit att återspeglas också i den svenska gymnasieskolan.

Vi hyser dock vissa farhågor att införandet av kärnämnet historia skall leda till en minskning av ämnet på de teoretiska studieinriktningarna, det vill säga de inriktningar som idag läser minst 100 poäng historia. Vi ser det därför som ytterst viktigt att kärnämnet historia görs till en 100-poängskurs, alternativt att en kurs historia B görs obligatorisk för de studieinriktningar som redan idag läser historia. Annars riskerar dessa utbildningar att få en halverad historiekurs. I betänkandet påpekas för övrigt att kurser endast i undantagsfall skall omfatta mindre än 100 poäng. Detta bör rimligen gälla även historia.^(s. 35) För att Historia B skall kunna bibehålla karaktären av fördjupningskurs är det därtill rimligt att Historia A får större omfång än 50 poäng.

Historia som tankeoperation är alltid dubbelsidig: dels bör historien tolkas utifrån samtidens förutsättningar och värden, dels måste vi för att utveckla vårt historiemedvetande ställa våra frågor och anlägga vår tids perspektiv på den. Denna dubbelsidighet och reciprocitet är svår att göra rättvisa åt i ett undervisningssammanhang som inte ger utrymme åt både uttolkningar av historiens djupare samhälls- och kulturmönster, och åt historiens medvetandefunktion att orientera elever i nutiden och mot framtiden. En kvalificerad historieundervisning som bejakar denna dubbelsidighet kräver en kurs på åtminstone 100 poäng.

Historiestudier utöver kärnämneskursen

Det är oklart i kommitténs förslag vilka sektorer som kommer att läsa mer än kärnämneskursen. Enligt vår bestämda uppfattning bör en sådan fördjupningskurs få komma inte bara eleverna på estetiska, samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar, utan och dem med teknisk studieinriktning till del. Det är som nämnts också oklart vilket det totala poängantalet i historia blir för de elever som idag läser historia som karaktärsämne. En annan fråga som aktualiseras gäller vad förslaget kommer att innebära för dem som läser Historia A på Komvux.

Historieämnets förhållande till andra ämnen

Vi instämmer i kommitténs slutsatser vad gäller Utbildningsdepartementets förslag till bildandet av ett gemensamt kärnämne bestående av ämnena samhällskunskap, religionskunskap och delar av historieämnet. Vi instämmer likaledes i kommitténs negativa hållning till införandet av ett SO-block i gymnasieskolan. Även vi ser det som "ett egenvärde... att ämnena synliggörs var för sig" (sid. 170) Ämnesövergripande samarbete sker bäst mellan självständiga ämnen.

Kärnämnesbegreppet

Vi har förståelse för att kommittén inte lagt ner någon möda på att utreda kärnämnesproblematiken, då detta inte ingick i kommitténs direktiv. Att denna utgångspunkt skulle vara självklar förstår vi dock inte. Ännu mer förvånade är vi över följande formulering: "Med anledning av de kontakter kommittén haft kan slutsatsen dras att de flesta varken önskar eller förväntar någon stor förändring som gäller kärnämnen" (sid. 163). Vår erfarenhet är att problemen med kärnämnen betraktas som ett av de största ute i den konkreta verksamheten. Vi ställer oss därför undrande till vilka kontakter kommittén verkligen haft. Historielärarnas Förenings åsikt är att konstruktionen kärnämne bör avskaffas. Kraven på identiska kursmål för samtliga utbildningar i gymnasieskolan hämmar en anpassning till utbildningens karaktär och innehåll i övrigt. Vi förordar möjligheten att ge ett differentierat utbud av historiekurser inom ramen för 100 gymnasiepoäng. På det sättet kan historiekursen anpassas till karaktären på studieinriktningen och få en större mening för eleverna.

Kulturhistoria

Vi hoppas att ämnet kulturhistoria, som idag är ett eget obligatoriskt ämne på vissa studieinriktningar, inte glöms bort, utan även fortsättningsvis får vara ett obligatoriskt inslag för de elever som väljer en humanistisk eller kulturinriktning på sina studier.

Innehållet i kärnämnet historia

Kommittén gör på sidorna 25 och 169 ett försök att sammanfatta det nya kärnämnets karaktär och innehåll. "Historia bör huvudsakligen ha två syften. Dels skall ämnet ge en bakgrund till förståelsen av vår egen tid. Dels skall ämnet ge vissa insikter i kritiskt tänkande och granskning av uppgiftskällor". Vi ser med viss oro dessa otillräckliga formuleringar. Särskilt den förstnämnda frasen betraktar vi som reduktionistisk. Den ger inte historiska studier ett egenvärde utan ser historia enbart som ett hjälpämne för att uppnå andra mål. Historielärarnas Förening ser historiska studier som mycket mer.

Historia verkar genetiskt, strukturellt och genealogiskt. Det genetiska perspektivet betonar rötter och utveckling, och det är i anslutning till det första syftet ovan viktigt att en utveckling får ledas fram till ett föränderligt nu, till eleven och till hennes frågor och problem, och peka framåt, mot framtiden. Det genetiska, traditionellt analytiska perspektivet betonar att vi är historia och har våra rötter i historien, samt att nutida samhällsproblem måste förstås och förklaras historiskt.

Det strukturella perspektivet betonar jämförelsen. Det är viktigt att kunna jämföra två historiska händelser eller förlopp, samt att kunna relatera sin egen situation till en annan. Det handlar om att förstå vilka "vi" och vilka "de andra" är, vad som skiljer och vad som förenar oss. Det strukturella perspektivet lyfter fram samband, strukturer och påverkan, men visar också på att tillvaron inte är fastlagd och opåverkbar. I det strukturella perspektivet finns följaktligen en emancipatorisk ansats.

Det genealogiska perspektivet lägger tonvikten vid vår sentida förståelse och hantering av historien, att vi inte bara är utan också gör historia. Genealogi handlar om att vi i ett "nu" orienterar oss i och genom historien, förstår våra begrepp och våra föreställningar historiskt samt inriktar oss mot framtiden mot bakgrund av hur vi tolkar det förflutna. I det genealogiska perspektivet, som berör historia som medvetandefenomen, ligger därmed också embryot till

det källkritiska förhållningssätt som inte är ett självändamål utan måste knytas till och utvecklas i konkreta undervisningssituationer. Att historien kan användas och faktiskt används för olika syften i olika tider och olika samhällen är nödvändiga insikter ligger i det genealogiska synsättet.

I anslutning till vad som tidigare sagts är det viktigt att peka på att dessa tre perspektiv inte utesluter, utan tvärtom kompletterar och förutsätter varandra. Det känns därför än en gång angeläget att understryka vikten av att historieämnet tillförs sådana timresurser att denna perspektivrikedom kan tillgodoses. Så kan knappast ske utan att det obligatoriska historieämnet får en tilldelning på 100 timmar, samt att de elever som idag läser historia som karaktärsämne och som har en särskild orientering mot kultur-, samhälls- och naturfrågor får behålla en historiekurs med ett betydande omfång. För att minska risken för att utbildningen cementerar "två kulturer" vill vi också starkt betona vikten av att blivande tekniker får en kvalificerad träning i historiskt tänkande.

Godkänt betyg från grundskolan, det individuella programmet

Vi ser med stor oro på att kravet på godkänt betyg i ämnena matematik, svenska och engelska från grundskolan slopas. Likaledes bekymrar det oss att det individuella programmet på gymnasieskolan föreslås skrotas. Detta kommer att avsevärt försvåra studierna och undervisningen på de nationella studieinriktningarna och osynliggöra problemen. Därmed försvårar det för vissa elever att få den hjälp de behöver. Det individuella programmet har spelat en viktig roll för att få elever på rätt köl. Ett avskaffande av detsamma skulle få förödande konsekvenser såväl för de elever som saknar grundskolans baskunskaper som för övriga elever i gymnasieskolan. Skall hjälpen rätt och effektivt kunna sättas in måste de underkända eleverna från grundskolan få den uppmärksamhet en individuell studieinriktning ger dem. Att tvinga in dessa på allmänna studieinriktningar är inte tillrådligt.

Gymnasieexamen

Kommittén påpekar att flertalet länder har någon form av avslutande examen för sina utbildningssystem, samt att svenska gymnasister har svårt att bevisa sin behörighet vid utländska universitet. Därför behövs ett examenssystem, anses det. (sid. 274). Det examenssystem som föreslås kommer dock enligt vårt förmenande inte att accepteras av några andra länder. Därmed faller hela kommitténs förslag på denna punkt. Vår uppfattning är att ett examenssystem skall vara internationellt gångbart om det skall införas, något annat skulle bara skapa ytterligare svårigheter för svenska studenter. Än mer tveksamma är vi till en ordning där alla elever, oberoende av studieresultat, skall få ett avgångsbetyg, med motiveringen att det är ett egenvärde att hålla kvar elever i skolan, vare sig de studerar eller inte, eller ens vill studera. Denna typ av resonemang får förödande konsekvenser för skolans trovärdighet, både nationellt och internationellt, och undergräver på sikt hela den svenska gymnasieskolan.